

ISSN 2181-9599

Doi Journal 10.26739/2181-9599

ЎТМИШГА НАЗАР

9 ЖИЛД, 2 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
ТОМ 9, НОМЕР 2

LOOK TO THE PAST
VOLUME 9, ISSUE 2

ТОШКЕНТ-2026

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ЎзР. ФА. Тарих институти

Агзамова Гулчехра Азизовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ЎзР. ФА. Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори (DSc),
Телави давлат университети

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика университети

Аминова Азиза Марковна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Навоий давлат педагогика институти

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори (DSc),
Тошкент ирригация ва кишлок хужалигини механизациялаш мухандислари институти Миллий тадқиқот университети

Худайқулов Тулқин Дўстбоевич
Тарих фанлари доктори (DSc)
Шаҳрисабз дала педагогика институти

Гофоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қариши давлат техника университети

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Эшов Боходир Жўраевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қариши давлат университети

Махкамova Надира Рахмановна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент ахборот технологиялари университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори (DSc),
Телави давлат университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодири Абдуллаевна
тарих фанлари доктори (DSc),
Ўзбекистон Фанлар академияси

Ермегов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Хайдаров Ғайратбек Мирзапўлатович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Андижон давлат университети

Рашидов Ойбек Расулович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент давлат иқтисодиёт университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Санкт-Петербург Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қозогистон давлат тарихи институти

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори (DSc), профессор,
Қозогистон Миллий университети

Хайдаров Муродилла Махмуталиевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Тожибоев Музаффар Турдибоевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ИИВ Академияси

Алиева Лале
тарих фанлари доктори (DSc),
Озарбайжон давлат университети

Саипова Камола Давляталиевна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори (DSc),
Догистон мустақил университети

Иноятова Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Таниева Гулдона Мамановна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Низомий номидаги Ўзбекистон Миллий педагогика университети

Дорошенко Татьяна Ивановна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент,
Азербайдон давлат
иқтисодиёт университети

Мирзалиев Улуғбек Бегмурзаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Гулистон
давлат педагогика институти

Нуруллаева Шоира Кушназаровна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Урганч давлат университети

Курбанов Бахтияр Журабаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Наманган давлат университети

Ҳакимова Шоира Сағдуллаевна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), UBS Тошкент филиали

Толибоева Нодира Одилжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон
жаҳон тиллари университети
Масъул котиб

Теймураз Ахалмосулишвили
тарих фанлари номзоди, профессор,
Телави давлат университети

Джоробекова Айнур Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Қозоғистон дипломатия академияси

Рахмонқулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исаков Баҳадир Нигматуллаевич
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Холмуродов Дилшод Рашидович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Жиззах давлат
педагогика университети

Юсупов Аҳмеджон Шоназарович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Urganch davlat universiteti

Тиллажаева Хуршида Джумаваевна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Тошкент давлат техника университети

Одилов Аброр Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети
Масъул котиб

Исоқов Бахтиёр Робидинович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Тўхтабасв Аъзамжон Шарипхўжаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Халмуратов Бахтиёр Режавалиевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Алимардонов Отабек Қудратович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Ўзбекистон Миллий университети

Турсунова Юлдуз Бобоқуловна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
ЎзР. ФА. Тарих институти

Азаматова Гулмира Байирбековна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Jizzax davlat pedagogika universiteti

Каримжонов Жасурбек Мухторжонович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Ўзбекистон Миллий университети

МУНДАРИЖА | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Ольга Кобзева БАРОНЫ РИХТГОФЕНЫ: ИСТОРИКИ И ГЕОГРАФЫ.....	5
2. Oybek Rashidov O‘ZBEKISTON SSRNING TASHKIL TOPISHI.....	15
3. Sevara Pulatova O‘ZBEKISTON MUZEYLARI INNOVATSION RIVOJLANISH YO‘LIDA.....	21
4. Ойдин Маннопова ПЕРИОД СТАБИЛИЗАЦИИ И РОСТА ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО И ИНВЕСТИЦИОННОГО СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ РЕСПУБЛИКОЙ УЗБЕКИСТАН И РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИЕЙ (2000 – 2008 гг.).....	27
5. Faxriddin Yormatov ALISHER NAVOIYNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI O‘RNI VA DIPLOMATIK QARASHLARI.....	32
6. Feruza Atajanova OLIIY TA‘LIM SOHASIDAGI ISLOHOTLAR MOHIYATI: YUTUQLAR, KAMCHILIKLAR VA NATIJALAR.....	37
7. Ikrom Djurayev MARKAZIY OSIYODA QADIMGI KO‘CHMANCHI VA O‘TROQ AHOLINING O‘ZARO MUNOSABATLARI.....	42
8. Muslima Bazarova O‘ZBEKISTON XOTIN-QIZLARI TADBIRKORLIGINI MOLIYAVIY QO‘LLAB- QUVVATLASHDA BANKLARNING O‘RNI.....	49
9. Diyora Chorshanbiyeva YOSHLARGA OID DAVLAT DASTURLARI VA ULARNING NATIJAVIY TAHLILI.....	56
10. Муродилла Хайдаров ФРЕДЕРИК СТАПП [1] МАРКАЗИЙ ОСИЁНИ ҚАЙТА КАШФ ЭТИБ... [2].....	62
11. Xamro Rahmonov O‘ZBEKISTONDA GENDER TENGLIKNI TA‘MINLASHGA OID DAVLAT SIYOSATI.....	69
12. Umrbek Salayev QADIMGI XORAZM: TARIXIY MANBALAR VA ILMIY TALQINLAR TAHLILI.....	75

Muslima Maxmudovna Bazarova,
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti
O‘zbekiston tarixi kafedrası,
mustaqil izlanuvchi
<https://orcid.org/0000-0002-1163-694X>

O‘ZBEKISTON XOTIN-QIZLARI TADBIRKORLIGINI MOLIYAVIY QO‘LLAB- QUVVATLASHDA BANKLARNING O‘RNI

For citation: Muslima M. Bazarova. THE ROLE OF BANKS IN FINANCIAL SUPPORT FOR WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN. Look to the past. 2026, vol. 9, issue 2.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.18700970>

ANNOTATSIYA

Maqolada O‘zbekistonda mustaqillik yillarida kichik va o‘rta biznes hamda xususiy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash masalalari davlat siyosati darajasiga ko‘tarilgani borasida gap boradi. Unda respublikada ayollar bandligini ta‘minlash va ularni zamonaviy kasblarga o‘qitish masalalari, bu borada amalga oshirilayotgan islohotlar tilga olinadi. Maqolada “Tadborkor ayol” O‘zbekiston ishbilarmon ayollar assotsiatsiyasi faoliyati tahlil qilinib, uyushmaning xotin-qizlar iqtisodiy hayotidagi o‘rni atroflicha yoritiladi. Unda ayollar tadbirkorligini moliyaviy qo‘llab-quvvatlashda banklarning roli ochib beriladi hamda qator yillar davomida tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan imtiyozli kreditlar haqida ma‘lumot beriladi. Maqola rasmiy manbalar, arxiv materiallari, internet resurslariga tayangan holda yozilgan. Shuningdek unda respublikada ayollar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan qonun hujjatlariga murojaat qilinadi.

Kalit so‘zlar: xotin-qizlar tadbirkorligi, davlatning qo‘llab-quvvatlashi, “Tadbirkor ayol” uyushmasi, mikrokreditlar, oilaviy tadbirkorlik, ish o‘rinlarini yaratish, iqtisodiy mustaqillik, Jahon banki indeksi.

Муслима Махмудовна Базарова,
Узбекский государственный университет мировых языков,
Кафедра История Узбекистана,
самостоятельный исследователь
<https://orcid.org/0000-0002-1163-694X>

РОЛЬ БАНКОВ В ФИНАНСОВОЙ ПОДДЕРЖКЕ ЖЕНСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается возведение в годы независимости вопросов поддержки малого и среднего бизнеса, а также частного предпринимательства до уровня государственной политики Узбекистана. Обсуждаются проблемы обеспечения занятости женщин и их переподготовки по современным профессиям, а также проводимые в этой

сфере реформы. В работе проводится анализ деятельности Ассоциация деловых женщин Узбекистана “Tadbirkor ayol”, всесторонне освещается роль данной ассоциации в экономической жизни женщин. Особое внимание уделяется раскрытию роли банков в финансовой поддержке женского предпринимательства и предоставлению сведений об объемах льготных кредитов, выделяемых коммерческими банками на протяжении ряда лет. Статья написана на основе официальных источников, архивных материалов и интернет-ресурсов, а также содержит ссылки на законодательные акты, направленные на поддержку женского предпринимательства в республике.

Ключевые слова: женское предпринимательство, государственная поддержка, ассоциация “Tadbirkor ayol”, микрокредиты, семейное предпринимательство, создание рабочих мест, экономическая независимость, индекс Всемирного банка.

Muslima M. Bazarova,
Uzbekistan State World Languages University,
Department of History of Uzbekistan,
Independent researcher
<https://orcid.org/0000-0002-1163-694X>

THE ROLE OF BANKS IN FINANCIAL SUPPORT FOR WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN

ABSTRACT

This article examines how support for small and medium-sized businesses, as well as private entrepreneurship, has become a state policy in Uzbekistan since independence. It discusses issues related to women's employment and retraining for modern professions, as well as ongoing reforms in this area. The paper analyzes the activities of the “Tadbirkor Ayol” Business Women's Association of Uzbekistan and comprehensively covers its role in women's economic lives. Particular attention is paid to the role of banks in financial support for women's entrepreneurship and the volume of preferential loans issued by commercial banks over the years. The article draws on official sources, archival materials, and online resources, and also includes references to legislation aimed at supporting women's entrepreneurship in the country.

Index Terms: women's entrepreneurship, state support, “Tadbirkor Ayol” Association, microloans, family entrepreneurship, job creation, economic independence, World Bank Index.

1. Dolzarbligi. Mustaqillik yillarida kichik va o'rta biznes hamda xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash masalalari davlat siyosati darajasiga ko'tarildi, bu borada qator qonun va qonunosti hijjatlari qabul qilindi. So'nggi yillarda ayollarning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish, ularning tadbirkorlik tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, ishsiz xotin-qizlarni biznes asoslari va mehnat bozorida xaridorgir bo'lgan kasbga qayta o'qitish, tadbirkor ayollarni huquqiy jihatdan qo'llab-quvvatlash masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mazkur chora-tadbirlarni amaliyotga tatbiq etishda 1991-yildan faoliyat yuritib kelayotgan “Tadbirkor ayol” uyushmasining hissasi katta bo'lmoqda. Uyushmaning 73 ta hududiy bo'limlari mavjud bo'lib, o'zida 17000 ga yaqin tadbirkorlik sub'yektini birlashtirgan. Uyushmada 200 dan ortiq mutaxassis-trenerlar xotin-qizlarning tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, ularning iqtisodiy bilimlarini oshirish, qayta kasbga tayyorlash, oilaviy tadbirkorlikni keng targ'ib etish orqali ayollarning foydali mehnat bilan bandligini ta'minlashga munosib hissa qo'shmoqdalar [1]. 1991-yilda uyushma a'zolarining 20%i o'z tadbirkorlik ishiga ega bo'lgan bo'lsa, 1999-yilga kelib bu ko'rsatkich 60%idan ko'prog'ini tashkil etgan [2]. Ma'lumotlarga ko'ra, hozirda mamlakatdagi kichik biznes sub'yektlarining 120 mingdan ziyodini, xususan, fermer xo'jaliklarining 4 ming 550 dan ortig'ini xotin-qizlar boshqaradi [3]. Prezident Sh.Mirziyoyev ta'kidlaganidek, “...tadbirkor ayollarning ulushi jami tadbirkorlik sub'yektlari tarkibida 29%ni tashkil” [4] etadi.

“Tadbirkor ayol” uyushmasi xotin-qizlar tadbirkorligi natijasi bo‘lgan mahsulotlarni eksport qilish, mehnat samaradorligini ta‘minlashga yo‘naltirilgan innovasion va zamonaviy texnologiyalarni jalb etish, rivojlangan xorijiy davlatlar ishbilarmon ayollari bilan o‘zaro hamkorlik aloqalarini rivojlantirish masalalariga ham jiddiy e‘tibor qaratib kelmoqda [5].

2. Metodlar. Maqolada umumqabul qilingan ilmiylik, tarixiylik, qiyosiy tahlil usullaridan foydalanilgan holda, mustaqillik yillarida respublikaning ijtimoiy-iqtisodiy hayotida xotin-qizlar tadbirkorligining o‘rni masalalari arxiv materiallari o‘rganilgan holda ilmiy tahlil etilgan.

3. Tadqiqot natijalari. Bugungi kunda tijorat banklari tomonidan xotin-qizlarning istiqbolli loyihalarini o‘z vaqtida moliyalashtirish maqsadida kredit ajratish amaliyoti yaxshi yo‘lga qo‘yilgan. Masalan, 2007-yilda banklar tomonidan 90,087 mlrd, 2008-yilda 148,7 mlrd, 2009-yil 204,2 mlrd, 2010-yilda 250,596 mlrd, 2011-yilda 335,500 mlrd, 2012-yilda 491 mlrd [6], 2013 – 2017-yillar davomida esa jami 6 trln so‘mdan ziyod kreditlar ayollar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirilgan [7].

Tadbirkorlik faoliyatini moliyaviy tomondan qo‘llab-quvvatlash sohasida “Mikrokreditbank” aksiyadorlik tijorat bankining alohida o‘rni bor. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2008-yil 10-noyabrdagi “Mikrokreditbank” aksiyadorlik tijorat bankining tadbirkorlik sub’yektlarini qo‘llab-quvvatlash borasidagi faoliyatini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmonida davlat byudjetidan qo‘shimcha 70 mlrd so‘m miqdordagi kredit fermerlikni rivojlantirishga ajratilishi belgilab qo‘yilgan. Shu asosda respublika miqyosida 2506 nafar ayol uchun yangi ish o‘rinlari yaratilgan [8]. Birgina 2008-yilning o‘zida 78 ta filiali va 270 dan ziyod minibanki faoliyat ko‘rsatayotgan “Mikrokreditbank” kichik biznes va xususiy tadbirkorlik bilan shug‘ullanuvchi yoki ushbu faoliyat turi bilan shug‘ullanish istagini bildirgan xotin-qizlarga 13,2 mlrd so‘m miqdorida mikrokreditlar ajratib, 16 ming 22 ta ish o‘rinlari yaratgan. Ijtimoiy tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasi va bankning o‘zaro hamkorlik to‘g‘risidagi kelishuviga ko‘ra Andijon, Namangan, Farg‘ona, Buxoro, Jizzax va Navoiy viloyatlarida faoliyat yuritayotgan fermer va tadbirkor ayollarning 304 nafariga imtiyozli boshlang‘ich mikrosarmoyalar ajratilgan. Bankning birgina Toshkent viloyati filiali 1102 nafar ayol tadbirkorga xizmat qilib, 2008-yilda jami 507 nafar ayol fermer va tadbirkorga 1132,9 mln so‘mlik mikrokreditlar ajratgan, mazkur mablag‘lar hisobiga 1321 ta yangi ish o‘rinlari yaratilgan. Shundan, yakka tartibda faoliyat ko‘rsatuvchi ayol tadbirkorlarga 498,9 mln so‘m, asosan ayollar mehnatidan foydalanadigan va xotin-qizlar boshqaradigan mikrofirma, kichik korxonalar va fermer xo‘jaliklariga 385,0 mln so‘m, qoramol parvarishi bilan shug‘ullanuvchi va uy mehnati bilan band bo‘lgan ayollarga 249,0 mln so‘m miqdorda mikroqarz berilgan. Qishloq xo‘jaligi sohasidagi biznes-rejalalar asosida 225 nafar xotin-qizga 326,0 mln so‘m miqdorda mikrokreditlar ajratilgan [9]. 2008-yilning 1-dekabr holatiga xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun bank tomonidan ajratilgan kreditlar viloyatlar kesimida tahlil etilganda quyidagilarni ko‘rish mumkin: Qoraqalpog‘iston Respublikasi – 661,1 mln so‘m; Andijon viloyati – 1274,1 mln so‘m; Buxoro viloyati – 946,9 mln so‘m; Jizzax viloyati – 641,7 mln so‘m; Qashqadaryo viloyati – 1297,0 mln so‘m; Navoiy viloyati – 527,6 mln so‘m; Namangan viloyati – 899,0 mln so‘m; Samarqand viloyati – 1015,0 mln so‘m, Surxondaryo viloyati – 838,7 mln so‘m; Sirdaryo viloyati – 477,8 mln so‘m; Toshkent viloyati – 944,1 mln so‘m; Farg‘ona viloyati – 1076,0 mln so‘m; Xorazm viloyati – 875,8 mln so‘m; Toshkent shahri – 527,0 mln so‘m; jami – 12001,8 mln so‘m [10].

2009-yilda Germaniya Xalqaro hamkorlik bo‘yicha jamg‘arma kassalari fondi bilan imzolangan kelishuvga asosan “Mikrokreditbank” tomonidan ayol tadbirkorlarga imtiyozli kreditlar ajratish uchun 222,9 ming yevro miqdorida grant jalb qilingan [11]. “Mikrokreditbank” aksiyadorlik tijorat bankining 2011-yilgi hisobotiga ko‘ra, agar 2010-yilning 11 oyida respublika bo‘yicha bank tomonidan ajratilgan jami kreditlar summasi 25310,0 mln so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, 2011-yilning xuddi shu vaqti mobaynida bu summa 31670,0 mln so‘mni tashkil etib, ajratilgan kreditlar summasi o‘rtasidagi farq 6360,0 mln ni tashkil qilgan. Mazkur kreditlar mablag‘i hisobiga yaratilgan ishchi o‘rinlar soni 2010-yilning 11 oyida 16230 taga, 2011-yilning 11 oyida esa 16391 taga yetgan [12].

Ma'lumki, 2014-yildan buyon dunyoning 144 ta mamlakatida 19-noyabr Xalqaro ayollar tadbirkorligi kuni sifatida nishonlab kelinadi. 2016-yildan esa "Tadbirkor ayol" O'zbekiston ishbiarmon ayollar assosiatyasi bu tashabbusga qo'shilib, muntazam ravishda xotin-qizlar o'rtasida tadbirkorlikni rivojlantirish maqsadida o'quv seminarlari o'tkazilib keladi. Xususan, 2016-yilda 24 mingdan ortiq xotin-qiz biznes yuritish ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha va 16 mingdan ziyod ishsiz ayol mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kasb-hunarlariga o'qitildi. Shuningdek, xotin-qizlar rahbarlik qilayotgan korxonalariga ajratilgan 1,6 trln so'mlik sarmoya evaziga 130 mingdan ortiq yangi ish o'rni tashkil etildi [13]. 2018-yilda Assosiatyaya tomonidan o'tkazilgan 713 ta biznes tadbirlarida 12 ming nafar xotin-qizlar ishtiroki ta'minlanib, 2500 dan ortiq yangi ish o'rinlari yaratildi. 2018-yilning birinchi yarim yilligida "Tadbirkor ayol" uyushmasi tomonidan 28 ming nafar xotin-qizlarga tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish uchun 1,3 trln so'm miqdorida kreditlar ajratilgan [14]. Shuningdek, "Tadbirkor ayol" O'zbekiston ishbiarmon ayollar assosiatyasi tomonidan yangi strategik loyiha – "2018 – 2020-yillarda xotin-qizlar uchun biznes ta'lim tizimini takomillashtirish" dasturi ishlab chiqildi. Assosiatyaya taqdim qilgan o'quv dasturlari asosida 43000 nafar biznesga o'qitilgan xotin-qizlarning 75%i o'zlarining tadbirkorlik faoliyatini boshlaganlar, 130000 nafari uchun yangi ish o'rlarini yaratilgan [15].

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki matbuot xizmatining ma'lumotlariga ko'ra, aholi uchun qo'shimcha daromad manbalarini ta'minlash va kafolatlangan yangi ish o'rinlarini yaratishga yo'naltirilgan tadbirkorlik sub'yektlari loyihalarini moliyalashtirishga alohida e'tibor qaratilgan bo'lib, faqatgina 2020-yilning oktabriga qadar oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari doirasida 150 mingdan ziyod loyihani amalga oshirish maqsadida jami 4,4 trln so'm imtiyozli kreditlar ajratilgan. Ajratilgan kreditlarning taqsimoti quyidagicha bo'lgan: 44% yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlarga, qolgan 56% esa o'zini o'zi band qilgan jismoniy shaxslarga yo'naltirilgan bo'lib, "Har bir oila – tadbirkor" dasturiga umumiy mablag'ning 78% (3,5 trln so'm) ajratilib, qolgan 22% (980 mlrd so'm) boshqa dasturlarga yo'naltirilgan. Ta'kidlash kerakki, ushbu mablag'larning 1 trln 213 mlrd so'mi ayollar tadbirkorligini rivojlantirishga ajratilgan [16].

Tadqiqotlarga ko'ra, 2020-yilda tijorat banklari tomonidan xotin-qizlarga tegishli korxonalar uchun 4,9 trillion so'm (\$487 mln) kredit ajratilgan bo'lib, bu 100 mingdan ortiq loyihani moliyalashtirishga imkon bergan, 2024-yilga kelib tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'ygan xotin-qizlar soni bir yil ichida 45 mingga ortgan [17].

"Mikrokreditbank" axborot xizmatining xabar berishicha, 2021-yilda bank filiallari tomonidan oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari doirasida 846,5 mlrd so'm imtiyozli kreditlar xotin-qizlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilib, 39676 nafar ishsiz ayollar tadbirkorlikka jalb etilgan [18]. 2022-yil davomida esa, dastur ijrosi uchun 44073 nafar xotin-qizga 872,0 mlrd so'm imtiyozli kreditlar ajratilib, 44715 nafar, jumladan "Ayollar daftari"da turuvchi 9687 nafar ayol bandligi ta'minlangan [19]. "Mikrokreditbank" rasmiy saytida e'lon qilingan oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish borasida amalga oshirilgan ishlar to'g'risidagi ma'lumotnomasiga ko'ra, 2024-yil 11-dekabr qadar 134 mingga yaqin sub'yektga jami 2,2 trln so'm kreditlar ajratilib, 133967 nafar aholi bandligi ta'minlangan. Mazkur kreditlarning 50%i xotin-qizlarning hissasiga to'g'ri kelib, 1 trln 127 mlrd so'mi 74776 nafar xotin-qizlarning loyihalariga yo'naltirilgan [20].

2023-yilda respublika tijorat banklari tomonidan 279 mingdan ortiq tadbirkorlik loyihalariga jami 13 trln so'mdan ortiq kredit, qariyb 57 ming nafar xotin-qizga salkam 300 mlrd so'm subsidiya ajratilgan [21].

Umuman olganda, xotin-qizlar tadbirkorligi uchun imtiyozli kreditlarning ajratilishi xotin-qizlar iqtisodiy mustaqilligini va oilalar farovonligini ta'minlashda mustahkam asos bo'ldi.

Jahon banking 2023-yil yakunlari bo'yicha e'lon qilingan "Ayollar, biznes va qonun" indeksi hisobotiga ko'ra, mazkur indeksda O'zbekiston 82,5 ball bilan 91-o'rinni egallagan, 2024-yil hisobotiga ko'ra esa O'zbekiston beshta ilg'or o'zgarishlar qilgan davlatlar qatoriga kiritildi [22]. So'nggi 5 yil ichida mamlakatda ishbiarmon ayollar soni ikki barobarga kengayib, tadbirkor xotin-qizlar soni 205 mingdan oshdi [21].

Buyuk Britaniya nashri hisoblanuvchi BBC 2024-yil uchun dunyo bo‘ylab ilhomlantiruvchi va nufuzli 100 ayol ro‘yxatini e‘lon qilib, mazkur ro‘yxatga astronom, Nobel mukofoti sovrindori, aktrisa, sportchi, jurnalist va boshqa faollar qatorida o‘zbekistonlik tadbirkor ayol – Dilorom Yo‘ldoshevani ham kiritdi. Baxtsiz hodisa tufayli ikki oyog‘idan ayrilgan D.Yo‘ldosheva imkoniyati cheklanganligiga qaramay, yangi kasb-hunarlarini o‘rganish bilan birga, yosh ayollarga tirikchilikka ko‘maklashishni maqsad qilgan va o‘z ishini yo‘lga qo‘ygan. U tadbirkorlik va resurslarni boshqarish asoslarini o‘rganib, 40 dan ortiq shogird tayyorladi. Bir necha oy ichida uning kompaniyasi sezilarli darajada o‘sd, bepul ustaxonalar ochdi hamda ishchilar va maktab o‘quvchilari uchun kiyim-kechak ishlab chiqarish bo‘yicha shartnomalar tuzdi [23].

Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2025-yil 14-martdagi “Oila va xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-103-sonli qaroriga muvofiq, 2025-yilga mo‘ljallangan O‘zbekiston xotin-qizlarini qo‘llab-quvvatlashga doir maqsadlar belgilab qo‘yildi: ikki million ayolni ish bilan ta‘minlash; 250 nafarini kasb-hunar hamda tadbirkorlikka o‘qitish; 250 nafarini oliy ta‘lim bilan qamrab olish; 50 ming nafar ehtiyojmand xotin-qizlarni sanatoriylarda sog‘lomlashtirish hamda ularda tadbirkorlik ko‘nikmalarini shakllantirish bo‘yicha motivasion seminarlar tashkil etish [24]. Mazkur qarorga muvofiq respublikada Savdo-sanoat palatasi huzurida Tadbirkor ayollar kengashi tashkil etildi. Kengash ayol tadbirkorlarning muammolarini to‘g‘ridan-to‘g‘ri parlamentga yetkazish vakolatiga ega bo‘lib, ularning biznes tashabbuslarini rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Kengash tarkibida 27 ta a‘zo bo‘lib, shulardan 21 nafari tadbirkor ayollar. Kengash tomonidan shu kunga qadar 2639 ta yangi ish o‘rni yaratilib, \$7,6 mln lik eksport, 402,8 mlrd so‘mlik tovar aylanmasi amalga oshirilgan [25].

4. Xulosa. Respublikada tashkil etilgan kichik biznes va tadbirkorlikka xotin-qizlarni jalb qilish uchun yaratilgan shart-sharoitlar bandlik muammosi va iqtisodiy ehtiyoj tufayli yuzaga kelgan ijtimoiy muammolarning, xususan, oilaviy ajrimlar va nosog‘lom muhit, tashqi migratsiyada ayollar salmog‘ining o‘sishi, xotin-qizlarning xorijiy davlatlarda odam savdosi qurboniga aylanishi kabi salbiy holatlarning oldini olishda muhim rol o‘ynaydi. Xalqaro moliya institutlari, jumladan, Xalqaro moliya korporatsiyasi (IFC) tomonidan O‘zbekistonda xotin-qizlar rahbarligidagi korxonalar uchun ajratilgan \$50 mln qarzni uchdan bir qismi ayollar biznesiga yo‘naltirilgani [26] kabi amaliyotlar esa moliyaviy inklyuzivlikning kamchiliklarini bartaraf etish va mamlakat iqtisodiyotini qo‘llab-quvvatlashda samarali ekanligini isbotlaydi.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. Тошматова И. Аёллар тadbirkorлиги ҳафталигига старт берилди. (Toshmatova I. Women`s Entrepreneurship Week has started) // <https://yuz.uz/news/ayollar-tadbirkorligi-haftaligiga-start-berildi>
2. “Ўзбекистонда хотин-қизларнинг аҳволи” ҳақидаги маъруза. БМТРД (Бирлашган Миллатлар ташкилоти Ривожланиш дастури) “Гендер ва ривожланиш” бюросининг ташаббуси билан Ўзбекистон хотин-қизлар қўмитаси томонидан иқтисодий тадқиқотлар маркази ва “Гендер ва тараққиёт” RBEC/UNDP регионал дастури. – Тошкент, 1999. – Б. 57. (Report on “The Situation of Women in Uzbekistan”. Initiative of the UNDP “Gender and Development” Bureau, prepared by the Economic Research Center and “Gender and Development” RBEC/UNDP regional program under the Uzbekistan Women's Committee. – Tashkent, 1999. – P. 57.)
3. Тошкент шаҳар хотин-қизлар қўмитасининг VI ҳисобот-сайлов конференциясидаги маъруза. –Тошкент, 2018. –Б.30. (Report at the VI reporting and election conference of the Tashkent City Women's Committee. –Tashkent, 2018. –P.30)
4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Сенатининг йигирманчи ялпи мажлисидаги нутқи // Халқ сўзи, 2019. 22 июнь. (Speech of the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev at the twentieth plenary session of the Senate of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan // Khalk suzi, 2019. June 22)

5. ЎзЛиДеП Сиёсий Кенгаши Ижроия кўмитаси “Аёлларнинг сиёсий фаоллиги, жамиятдаги ўрни ва мавқеини ошириш” бўлими жорий архиви маълумотлари. 2008 йил маълумотлари. (Current archive data of the “Political activity of women, increasing their role and status in society” department of the Executive Committee of the Political Council of UzLiDeP. Data for 2008.)
6. ЎзМА. М-170 фонд, №1-рўйхат, 69-иш, 15-варақ. (NAU (National Archives of Uzbekistan) М-170 fund, list No. 1, file 69, sheet 15)
7. ЎзМА. М-170, 1-рўйхат, 208-ишб 56-варақ. (NAU. М-170, list 1, file 208, sheet 56.)
8. Ижтимоий ташаббусларни қўллаб-қувватлаш фонди (ИТФК) 2007-2009 фаолият таҳлили. – Тошкент, 2009. – Б. 33. (Analysis of the activities of the Social Initiatives Support Fund (SIF) for 2007-2009. – Tashkent, 2009. – P. 33.)
9. ЎзМА. М-170 фонд, 1-рўйхат, 69-иш, 63-варақ. (NAU. М-170 fund, list 1, issue 69, page 63)
10. ЎзМА. М-170 фонд, №1-рўйхат, 69-иш, 162-варақ. (NAU. М-170 fund, list №1, issue 69, page 162)
11. “Микрокредитбанк” АТБ ва Германия банклари ҳамкорлиги: Франкфуртда банк фаолияти юзасидан тақдирот ўтказилди. (Cooperation between JSCB “Microcreditbank” and German banks: a presentation on banking activities was held in Frankfurt) // <https://kun.uz/kr/14564156>
12. ЎзМА. М-170 фонд, №1-рўйхат, 68-иш, 23-варақ. (NAU. М-170 fund, list №1, issue 68, page 23)
13. Аёллар жамоат ташкилотлари Форуми, 2016 йил. Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитасининг расмий сайти // www.wcu.uz (hozirda O‘zbekiston Respublikasi Oila va хотин-қизлар қўмитаси расмий сайти <https://gov.uz/oz/wcu>). (Forum of Women's Public Organizations, 2016. Official website of the Women's Committee of Uzbekistan // www.wcu.uz (currently the official website of the Committee for Family and Women of the Republic of Uzbekistan <https://gov.uz/oz/wcu>)
14. Ўзбекистон хотин-қизлар кўмитаси жорий архиви. 2018 йил маълумотлари. (Current archive of the Women's Committee of Uzbekistan. Data for 2018.)
15. Хотин-қизлар тadbirkorлигини ривожлантиришга хизмат қиладиган янги лойиҳа. (A new project that will serve to develop women's entrepreneurship.) <http://www.uza.uz/oz/programs/khal-bilan-mulo-ot-va-inson-manfaatlar-i-yili/khotin-izlar-tadbirkorligini-rivozhlantirishga-khizmat-iladi-11-07-2018/>
16. <https://uz.sputniknews.ru/20201023/Bolee-1-trln-sumov-vydelil-TsB-na-razvitie-zhenskogo-predprinimatelstva-15246163.html?ysclid=mgx1lif28i300419355>
17. Фахритдинова Н. 2030 йилга қадар гендер тенгликка эришиш стратегиясининг истиқболдаги мақсадлари қандай? (Fakhritdinova N. What are the future goals of the strategy to achieve gender equality by 2030?) // https://uza.uz/uz/posts/2030-yilga-qadar-gender-tenglikka-erishish-strategiyasining-istiqboldagi-maqsadlari-qanday_421925
18. Микрокредитбанк кредитлари эвазига 40 мингга яқин аёллар бандлиги таъминланди. (About 40,000 women have been employed thanks to loans from Microcreditbank). <https://xabar.uz/iqtisodiyot/mikrokreditbank-kreditlari-evaziga?ysclid=mh0iej34we212571815>
19. https://mkbank.uz/uz/press_center/programs/63239/
20. https://mkbank.uz/uz/press_center/programs/429880/
21. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Халқаро хотин-қизлар кунига бағишланган тантанали маросимдаги нутқи: Янги Ўзбекистонда бутун халқимиз қатори хотин-қизларимиз учун ҳам муносиб шароитларни яратиб бериш – энг муҳим вазифамиз бўлиб қолади. (Speech by the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev at the solemn ceremony dedicated to International Women's Day: In the new Uzbekistan, creating decent conditions for our women, as well as for our entire people, will remain our most important task.) // <https://president.uz/uz/lists/view/7076>

22. Narbayeva T. O‘zbekiston Jahon bankining “Ayollar, biznes va qonun indeksi”da katta islohotlarni amalga oshirgan 5 talikka kirdi. (Narbayeva T. Uzbekistan is among the top 5 countries that have implemented major reforms in the World Bank's “Women, Business and the Law Index”.) <https://t.me/tanzilanarbaeva/3316>
23. Абсаттаров Ф. ВВС ўзбекистонлик тадбиркор – Дилором Йўлдошевани “дунё бўйлаб илҳомлантирувчи ва нуфузли 100 аёл” рўйхатига киритди. <https://kun.uz/kr/09326846>
24. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 14-martdagi “Oila va xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-103-sonli qarori. (Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan No. PQ-103 dated March 14, 2025 “On measures to further improve the system of support for families and women”) // <https://lex.uz/uz/docs/7433397>
25. <http://t.me/uzchamber>
26. <https://www.undp.org/uzbekistan/publications/womens-entrepreneurship-uzbekistan-assessment-and-recommendations>

ЎТМИШГА НАЗАР

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
LOOK TO THE PAST

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000